

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูประถมศึกษา: การประเมินความต้องการจำเป็นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ไพศาล วงศ์กระโซ่*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2, อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 2) ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และ 3) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน 297 คน และกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ และ 3) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น; สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก; การพัฒนาครู

* Corresponding Author: suksasart@gmail.com

Guidelines for Developing Active Learning Management Competencies for Primary School Teachers: A Needs Assessment Approach Under Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2

Paisan Wongkraso*

*Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2, Mueang Chanthaburi District,
Chanthaburi Province 22000, Thailand*

Abstract

This research aimed to: 1) study the current and desirable states of teachers' active learning management competency, 2) assess the needs for developing teachers' active learning management competency, and 3) analyze guidelines for developing teachers' active learning management competency under Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2. The research samples consisted of 297 teachers and 9 experts as key informants. The research instruments included a 5-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.96 and a semi-structured interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}), and content analysis.

The findings revealed that: 1) The current state of teachers' active learning competency was at a moderate level overall, while the desirable state was at the highest level. 2) The needs assessment showed that the highest priority need was the development of innovative media, technology, and learning resources, followed by learning assessment, and learning design, respectively. 3) The key development guidelines included organizing practical workshops, establishing professional learning communities, and implementing systematic supervision and monitoring.

Keywords: Needs Assessment; Active Learning Competency; Teacher Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในบริบทของโลกปัจจุบันและอนาคต ซึ่งมีความซับซ้อนผันผวน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (กมล โพธิ์เย็น, 2564) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงถูกมองว่าเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ผ่านการลงมือปฏิบัติและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิผลและประสบความสำเร็จในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาและความท้าทายในการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในระดับชั้นเรียนอย่างจริงจัง จากรายงานผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งดำเนินการใน 56 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 52.83 ของโรงเรียนทั้งหมด พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ร้อยละ 74.6 ยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลักการจัดการกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองยังมีค่อนข้างน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.14 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน นอกจากนี้ ครูกว่าร้อยละ 69.5 ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อออกแบบการเรียนรู้ และผลิตสื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนรู้อย่างไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2, 2566ก)

สภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนอย่างเห็นได้ชัด เมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา (2561-2565) ซึ่งพบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในกลุ่มสาระหลัก ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล และการแก้ปัญหา มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ทุกรายวิชา สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดขั้นสูงและการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2, 2566ข) นอกจากนี้ ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของนักเรียน (RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก็พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า

ระดับประเทศ ทั้งด้านการอ่านออกเสียงและการอ่านรู้เรื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2, 2566) การค้นพบเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง และขาดการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในภาพรวมของผู้เรียน จึงจำเป็นเร่งด่วนที่ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหา และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ ในการระบุช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่พึงประสงค์ และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญ ในการวางแผนพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและมีทิศทาง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ในบริบทของการพัฒนาครู การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะช่วยให้ทราบถึงระดับพฤติกรรมปัจจุบันและพฤติกรรมที่คาดหวัง ให้ครูได้แสดงออก นำไปสู่การวางแผนและกำหนดแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของครูได้อย่างสอดคล้อง กับความต้องการและเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อยกระดับความสามารถของครูและคุณภาพการจัด การศึกษาโดยรวมต่อไป (เมษา นวลศรี และคณะ, 2564)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประเมินความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพทั้งสอง เพื่อจัดลำดับความสำคัญของ สมรรถนะที่ครูมีความต้องการพัฒนา รวมถึงแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะดังกล่าวที่มี ความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานจริงของครู โดยผลการวิจัยจะเป็นสารสนเทศสำคัญ ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด ให้มีความชัดเจน เฉพาะเจาะจง ตรงตามความต้องการ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกของครูอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Management Competency)

หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของครูที่แสดงออกถึงความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม วัดและประเมินผลการเรียนรู้ และวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยสมรรถนะ 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์มาตรฐาน และตัวชี้วัด ออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบท

2. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ สร้างความรู้ และประยุกต์ใช้ สอดแทรกทักษะในศตวรรษที่ 21 และใช้กระบวนการ Backward Design

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย จัดกิจกรรมปฏิบัติจริง กระตุ้นการคิด สะท้อนคิดโต้แย้ง อภิปรายแลกเปลี่ยน สร้างแรงบันดาลใจ ใช้คำถามกระตุ้นการคิดขั้นสูง และเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง

4. ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการเลือก สร้าง ปรับใช้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก การสร้างความรู้ด้วยตนเอง และทักษะในศตวรรษที่ 21

5. ด้านการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการสร้างและใช้เครื่องมือวัด และประเมินผลที่หลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง การประเมินการปฏิบัติ ให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อพัฒนา ใช้ผลการประเมินปรับปรุงการเรียนรู้ และส่งเสริมการประเมินตนเองของผู้เรียน

6. ด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ความสามารถในการระบุปัญหา กำหนดแนวทางแก้ปัญหา ออกแบบการวิจัยในชั้นเรียน ดำเนินการวิจัย สรุปผล รายงานผล และนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน แก้ปัญหา และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ความต้องการจำเป็น (Needs) หมายถึง ความแตกต่างหรือช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์หรือควรจะเป็นในอนาคต ซึ่งสามารถนำมาใช้กำหนดสิ่งที่ต้องดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา โดยพิจารณาจากการเปรียบเทียบระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการระบุความต้องการจำเป็น วิเคราะห์สาเหตุ กำหนดความสำคัญของความต้องการจำเป็น และเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ผ่านการคิด ทำ ลงมือปฏิบัติ สร้างความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะในศตวรรษที่ 21

สภาพปัจจุบัน (Current State) หมายถึง ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 แสดงออกและปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน

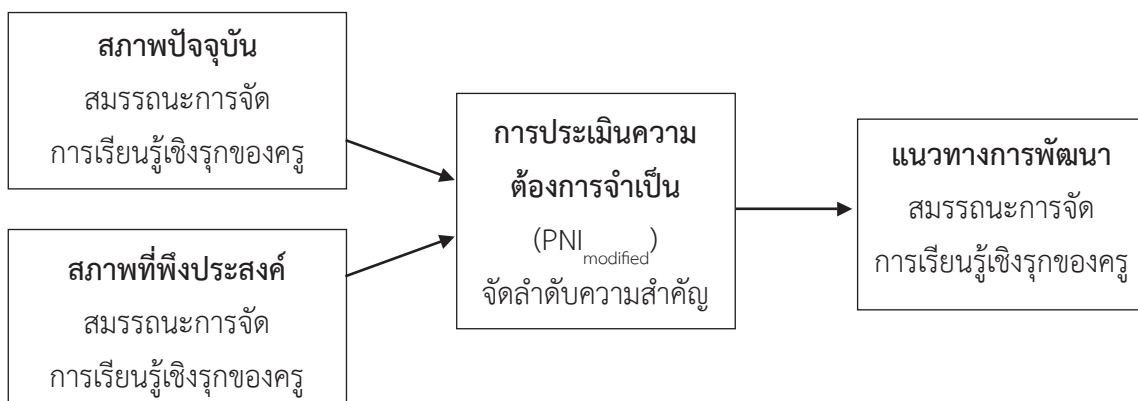
สภาพที่พึงประสงค์ (Desirable State) หมายถึง ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 คิดว่าควรจะมีหรือปฏิบัติได้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีประสิทธิภาพสูงสุด

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ (Competency Development Guidelines) หมายถึง วิธีการ กระบวนการ หรือข้อเสนอเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่มีความเป็นระบบและมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ เพื่อใช้ในการส่งเสริม พัฒนา และยกระดับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของครูให้สอดคล้องกับมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) ตามแนวคิดของ Creswell & Plano Clark (2018) โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะที่ต่อเนื่องกัน เริ่มจากการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 1 แล้วนำผลที่ได้มากำหนดประเด็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะที่ 2 เพื่อขยายความและอธิบายผลให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตอบวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างครบถ้วน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 1,107 คน จาก 106 โรงเรียน ส่วนกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นภูมิในการสุ่ม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะกระจายคล้ายคลึงกับประชากร

นอกจากนี้ ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการพัฒนาครูจำนวน 9 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานและประสบการณ์โดดเด่นในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานนิเทศการจัดการเรียนรู้และพัฒนาครู จำนวน 3 คน และครูต้นแบบที่มีความเชี่ยวชาญและประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน 3 คน

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามเชิงปฏิบัติการของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในแต่ละด้าน เป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
2. สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และความเที่ยง (Reliability) โดยการทดลองใช้ (Try Out)
3. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่านทาง Google Forms ไปยังกลุ่มตัวอย่าง พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ทำการติดตามและรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนจนได้ตามจำนวนที่ต้องการ สำหรับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานและนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านตามความสะดวก ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าโดยตรง และแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom ใช้การจดบันทึกและการบันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์

4. วิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี PNI^{modified} เพื่อจัดลำดับความสำคัญ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบตาราง แผนภูมิ และการยกตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่น่าสนใจ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน พร้อมอภิปรายผลการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน รวมถึงให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้และการวิจัยในอนาคต

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดค่าคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีข้อความครอบคลุมสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 6) ด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามอย่างเป็นขั้นตอน โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดโครงสร้างและข้อความให้ครอบคลุมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 6 ด้าน จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า ข้อความทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งถือว่ามีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับที่ยอมรับได้ หลังจากนั้นได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไป

ทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ปรากฏว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงอยู่ในระดับสูง แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีคุณภาพดี และมีความเหมาะสมที่จะนำไปเก็บข้อมูลได้จริง

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยกำหนดประเด็นคำถามหลักที่ครอบคลุมกรอบแนวคิด และมีคำถามย่อยเพื่อใช้ในการถามเจาะลึกให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนรอบด้าน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์โดยพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัย และผลการประเมินความต้องการจำเป็นที่ได้จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในขั้นตอนแรก โดยมุ่งเน้นการค้นหาข้อมูลเชิงลึกและข้อเสนอแนะเชิงรูปธรรมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยเฉพาะในประเด็นที่พบว่ามีความต้องการจำเป็นสูง เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น มีความตรงและมีความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทบทวนข้อคำถาม และได้มีการปรับปรุงถ้อยคำในบางข้อคำถามให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยมากยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดไว้ โดยใช้ช่องทางออนไลน์ผ่าน Google Forms พร้อมทั้งจดหมายแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามอย่างเป็นทางการ

1.2 มีการติดตามการตอบแบบสอบถามอย่างสม่ำเสมอ โดยส่งข้อความเตือนความจำผ่านทางอีเมลแก่ผู้ที่ยังไม่ได้ตอบกลับ เพื่อให้ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนตามจำนวนที่ต้องการ

1.3 หลังจากได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบในทุกฉบับ เพื่อคัดเลือกฉบับที่มีความสมบูรณ์นำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านเพื่อนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ในกรณีที่ไม่สามารถสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าได้ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ทางไกลผ่านโปรแกรม Zoom แทน ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ ใช้เวลาประมาณ 60-90 นาทีต่อการสัมภาษณ์ 1 ครั้ง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

มีการจัดบันทึกและบันทึกเสียงตลอดการสนทนา เพื่อป้องกันการหลงลืมและเพื่อความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงอย่างละเอียดทันทีหลังจบการสนทนา และทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยส่งบทสรุปเนื้อหาที่ถอดความแล้วกลับไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจทาน เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำไปใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา บันทึกคะแนนและลงรหัสข้อมูลเพื่อนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของกลุ่มตัวอย่าง

1.3 วิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในแต่ละสมรรถนะ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทั้งสองสภาพ เพื่อทราบช่องว่างหรือ ความแตกต่าง

1.4 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ โดยใช้ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามขั้นตอน ได้แก่

2.1 จัดระเบียบข้อมูลโดยถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ให้อยู่ในรูปแบบของบทสนทนา

2.2 อ่านข้อมูลทั้งหมดหลายรอบ พร้อมทั้งจดบันทึกประเด็นสำคัญไว้

2.3 กำหนดรหัสข้อมูล (Coding) ที่สอดคล้องกับประเด็นหลักในการวิเคราะห์

2.4 จำแนกข้อมูลและจัดกลุ่มข้อมูลตามรหัส

2.5 สรุปใจความสำคัญและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Inductive Conclusion) ในแต่ละประเด็น

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การนำเสนอประเด็นสำคัญ ข้อค้นพบที่น่าสนใจ โดยมีการยกคำพูดหรือคำสัมภาษณ์ที่แสดงถึงแนวคิดหรือมุมมองของผู้ให้ข้อมูลมาอ้างอิงเพื่อสนับสนุนผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่สอดคล้องกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 75.42) มีอายุระหว่าง 30-40 ปี (ร้อยละ 42.09) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 82.83) และมีประสบการณ์การสอน 5-10 ปี (ร้อยละ 38.72) ส่วนใหญ่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง (ร้อยละ 45.45) ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.30$, $SD = 0.69$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($M = 3.42$, $SD = 0.70$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ($M = 3.35$, $SD = 0.65$) และด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($M = 3.28$, $SD = 0.68$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ($M = 3.15$, $SD = 0.72$)

สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.78$, $SD = 0.39$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ($M = 4.85$, $SD = 0.35$) รองลงมาคือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($M = 4.82$, $SD = 0.38$) และด้านการสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ($M = 4.80$, $SD = 0.39$) ตามลำดับ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
1. ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร	3.35	0.65	ปานกลาง	4.75	0.40	มากที่สุด
2. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้	3.28	0.68	ปานกลาง	4.82	0.38	มากที่สุด
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.42	0.70	ปานกลาง	4.78	0.41	มากที่สุด
4. ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีฯ	3.15	0.72	ปานกลาง	4.80	0.39	มากที่สุด
5. ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้	3.35	0.69	ปานกลาง	4.85	0.35	มากที่สุด
6. ด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาฯ	3.22	0.71	ปานกลาง	4.70	0.42	มากที่สุด
ภาพรวม	3.30	0.69	ปานกลาง	4.78	0.39	มากที่สุด

1.2 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ดัชนี $PNI_{modified}$ พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ($PNI_{modified}=0.52$) รองลงมาคือ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ($PNI_{modified}=0.49$) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($PNI_{modified}=0.48$) และ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($PNI_{modified}=0.47$) ผลการวิเคราะห์นี้ สะท้อนให้เห็นว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างและพัฒนาสื่อวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็น ถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาสมรรถนะด้านนี้เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	I	D	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อวัตกรรมเทคโนโลยีฯ	4.80	3.15	0.52	1
2. ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้	4.85	3.25	0.49	2
3. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้	4.82	3.26	0.48	3
4. ด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาฯ	4.70	3.22	0.47	4
5. ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร	4.75	3.35	0.42	5
6. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.78	3.42	0.40	6

1.3 ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาตามสมรรถนะที่มีความต้องการจำเป็นสูง 3 อันดับแรก ดังนี้

1.3.1 แนวทางการพัฒนาด้านการสร้างและพัฒนาสื่อวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ โดยเน้นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเข้มข้นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างสื่อวัตกรรม ควรมีการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ด้านการพัฒนาสื่อวัตกรรม เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาทักษะร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งที่ว่า «การพัฒนาสื่อวัตกรรมต้องเน้นการลงมือปฏิบัติจริง และมีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ครูสามารถสร้างและใช้สื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีการสร้างคลังสื่อวัตกรรมกลางที่ครูสามารถเข้าถึงและนำไปประยุกต์ใช้ได้

1.3.2 แนวทางการพัฒนาด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางการพัฒนาโดยเน้นการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย การใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล และการประเมินตามสภาพจริง มีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก และการสร้างเครือข่ายครูด้านการวัดและประเมินผล ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งได้กล่าวว่า «การประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุกต้องสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนอย่างแท้จริง ครูจึงต้องมีความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายและเหมาะสม»

1.3.3 แนวทางการพัฒนาด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอให้มีการพัฒนาครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย การศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และการสร้างเครือข่ายครูแกนนำด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งได้กล่าวว่า การได้เห็นตัวอย่างที่ดีและได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครู จะช่วยให้ครูเห็นภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวม โดยเน้นการสร้างระบบนิเวศภายในที่เข้มแข็ง การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจแก่ครูและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่า» การพัฒนาครูต้องทำอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในทั้ง 6 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในทุกด้าน มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าการปฏิบัติงานในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในปัจจุบันของครูมีทั้งส่วนที่เป็นจุดแข็งที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและจุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับ กมลโพธิเย็น (2564) ที่ศึกษาวิจัย และพบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแต่ยังขาดทักษะในการนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ Prince (2004) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งต้องใช้เวลาและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ที่ครูสะท้อน

ความต้องการในการพัฒนาไปให้ถึงระดับมากที่สุดนั้น จึงเป็นไปได้ว่าครูมีความตระหนักและต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างทุกด้านให้เป็นจุดแข็งที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21

2. ค่าดัชนี Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับค่า PNI จากมากไปน้อยแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่า PNI สูงสุดคือ ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ มีค่า PNI เท่ากับ 0.52 รองลงมาคือ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ มีค่า PNI เท่ากับ 0.49 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ มีค่า PNI เท่ากับ 0.48 ด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน มีค่า PNI เท่ากับ 0.47 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร มีค่า PNI เท่ากับ 0.42 และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่า PNI เท่ากับ 0.40 และสอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวานิช (2562) ที่ศึกษาวิจัยและพบว่าการหาค่าดัชนี PNI สามารถช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันมีผลมาจากการเรียงลำดับค่า PNI ทำให้องค์กรเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในด้านที่จะต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยีซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของครูในยุคดิจิทัลที่ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มี 3 แนวทางหลัก คือ 1) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเข้มข้นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างสื่อ นวัตกรรม 2) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Communities: PLC) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและการออกแบบการเรียนรู้ และ 3) การนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบโดยเน้นการให้คำแนะนำและการเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) ของ Knowles (1980) ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง และสอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour และ Eaker (1998) เกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Bonwell และ Eison (1991) ที่เน้นว่าการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการฝึกฝนและการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากระบบและเพื่อนร่วมวิชาชีพ แนวทางที่เสนอจึงมีความเป็นไปได้สูงในการนำไปปฏิบัติเนื่องจากคำนึงถึงบริบทและข้อจำกัดของครูในพื้นที่ และเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำแผนพัฒนาครูด้านการสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้เป็นลำดับแรก

1.2 ควรจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเฉพาะด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูง พร้อมกำหนดเป้าหมายร่วมและมีการประชุมแลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ควรพัฒนาระบบนิเทศภายในที่เน้นการให้คำแนะนำและช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.4 ควรพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลการเรียนรู้

1.5 ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีของครู

2.2 ควรศึกษาประสิทธิผลของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กมล โพธิเย็น. (2564). Active learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21.

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 11-28.

เมษา นวลศรี, กุลชาติ พันธุ์วรกุล, นริศรา จริยะพันธุ์, นิติกร อ่อนโยน, ศิริขวัญ บุญธรรม, สุชาวดี สมสำราญ และวิษณุ สุทธิวรณ. (2564). การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

วารสารร้อยแก่นสารบัณฑิต, 6(6), 35-51.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. (2566ก). รายงานผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ปีการศึกษา 2566. จันทบุรี: ผู้แต่ง.

- _____. (2566ข). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566. จันทบุรี: กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา.
- _____. (2566ค). รายงานผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (RT) ปีการศึกษา 2566. นทบุรี: กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2562-2564 (Education in Thailand 2019-2021). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1. Washington, D.C.: The George Washington University, School of Education and Human Development.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research (3rd ed.)*. SAGE Publications.
- DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional Learning Communities at Work: Best Practices for Enhancing Student Achievement*. National Educational Service.
- Knowles, M. S. (1980). From Pedagogy to Andragogy. *Religious Education*, 75(4), 202-211.
- Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223-231.